

УДК 811.161.2'42'366

DOI 10.31654/2520-6966-2018-10f-91-176-185

С. П. Шевченко

асистент кафедри методики викладання української мови та літератури Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Актуалізація форм дієприкметника в художньому мовленні О. Гончара

У статті розглянуто дієприкметникові форми, ужиті в художньому мовленні малої прози О. Гончара, проаналізовано їхні семантичні, формально-граматичні та стилістичні особливості. Простежено тенденції використання пасивних та активних дієприкметників у текстових фрагментах різних типів інформативності. Виявлено оказіональні дієприкметникові словоформи, притаманні мовотворчості О. Гончара. З'ясовано, що окремі з них мотивуються дієсловами, які не зафіксовані в загальномовних словниках. Визначено роль дієприкметника як важливого функціонально-стилістичного засобу ідіостилію письменника.

Ключові слова: дієприкметник, активні й пасивні форми дієприкметника, індивідуальний стиль, оказіоналізм.

Художнє мовомислення О. Гончара відбиває передусім естетичні засади українського реалізму, який поєднався з потужним романтичним струменем. Із особистістю письменника нерозривно пов'язують розквіт українського літературного слова, національної мовної культури ХХ століття. Його прозова, поетична й публіцистична спадщина засвідчує досконале знання української літературної мови, майстерне володіння її ресурсами, а також прагнення митця створити естетичний ідеал літературної мови. Активна громадянська позиція автора – патріота України, художнє осмислення ним гострих суспільних та філософських проблем, глибокий ліризм його прози, чесність із читачем зумовили неабияку популярність творів О. Гончара, які перекладені шістьдесятьма чотирма мовами світу. Багата тематична палітра, ідейно-художня й мовностильова своєрідність притаманні його індивідуальному стилю, який передбачає також безпосередній відбір і синтез виражальних засобів. Слово при цьому стає основним носієм текстової (дискурсивної) інформації, своєрідним ключем до мовного коду письменника.

Різнораманні аспекти мови творів О. Гончара досліджували М. Братан, В. Галич, І. Гнатюк, С. Головацук, М. Демський, О. Демська,

Г. Колесник, Н. Москаленко, Ю. Прадід, Н. Сологуб, І. Семенчук, О. Стішов, Л. Щербачук та ін. Потребують уваги й морфологічні засоби його художнього мовлення, зокрема дієприкметникова парадигма, яка ще не була предметом окремої розвідки. Саме комплексний аналіз одиниць усіх лексико-граматичних груп дозволить з'ясувати особливості індивідуально-авторської картини світу. Цим і зумовлена **актуальність** обраної теми.

Об'єктом нашого дослідження стало художнє мовлення малої прози О. Гончара раннього періоду (новел "Модри Камень", "Весна над Моравою", "Ілонка", "Гори співають") та оповідань пізнішого періоду ("Жайворонок", "Пороги", "За мить щастя", "Птахи над Бродщиною", "Чари-Комиші", "Берег його дитинства", "Під далекими соснами", "На косі") [3; 4]. І хоча художні твори, на думку Г. Гнатюк, є "найбільш нейтральним мовним джерелом щодо дієприкметників" [1, с. 209], укладена картотека (понад 300 партиципiальних утворень у мікроконтекстах) дозволяє говорити про дієприкметникову парадигму художнього мовлення О. Гончара й кваліфікувати дієприкметник як важливий складник ідіюстилю письменника. **Мета** статті – дослідити семантичні, формально-граматичні, стилістичні особливості та прагматичний потенціал дієприкметників у прозових творах митця, простежити вживання пасивних та активних форм у текстових фрагментах різних типів інформативності.

Загалом дієприкметникові форми в художньому мовленні О. Гончара формують строкату лексико-граматичну парадигму, основний масив якої становлять так звані пасивні дієприкметники минулого часу, утворені від основи інфінітива перехідних дієслів доконаного (рідше – недоконаного) виду за допомогою суфіксів **-н-, -ен-, (-єн-), -т-**. Вони вказують на ознаку, надану одному предметові іншим якоюсь дією, і здатні набувати широкої гами значень та відтінків, особливо внаслідок лексикалізації [1, с. 37–38]. Прагматичний потенціал таких одиниць закономірний: у ранніх творах автор використовує їх переважно для номінації, згодом – і для репрезентації світу, реалізації естетичної функції, порівняймо дієприкметники доконаного виду: ... *цукроварня, укріплена від низу до самого даху кулететами* [3, с. 470]; ... *розкритий мішок* [3, с. 472]; ... *землянки на батьківщині, викопані на згаріщах* [3, с. 473]; *вдихнуте повітря* [3, с. 477]; ... *обтяженого мисливськими причандалами Петро-вича* [4, с. 444]; ... *збудований вітром очерет* [4, с. 442]; ... *здружене коло співаючих серед двору людей* [4, с. 441]; ... *в пілотці набакиреній* [4, с. 424]; ... *в присмерках палацу, мовби вихопленого з казок Шехерезади* [4, с. 424]; ... *на сцені, відданій східним розкошам*

пластики [4, с. 424]; ... коні..., не в артилерію **впряжені** [4, с. 424]; А один полукіпок ще **не вивершений** [4, с. 425]; ... солдат біг сюди **теж настроєний** на веселощі [4, с. 426], ... **відхилена** на снопи [4, с. 427]; ... **зіщулену** жіночу постать [4, с. 427]; ... **наче напоєний** чарами [4, с. 430]; ... **розлючені** родичі [4, с. 431]; ... **вишиває гіркі** узори свого **переболеного життя** [4, с. 446]; ... **гукнув він до розлютованого** натовпу [4, с. 431].

Намагаючись передати суб'єктивні враження героя від споглядання навколишнього світу в конкретний момент, прозаїк активно використовує пасивні дієприкметникові форми з префіксом **роз-**, як-от: **розлеглий, роз'яснений, розбрызканий, розтовчений, розтеклий, розбурханий** тощо. Серед них фіксуємо оказіональні утворення, скажімо: **розбентежений, розджоганий, розранений, розіскрений, розпилюжений, розтрибушений, розшумлений**, порівняймо: ... **почуваєш бажання послати привіт і тій невідомій самотній жінці, котра десь на узліссі, під розшумленими соснами терпляче вишиває гіркі узори свого переболеного життя** [4, с. 446]; ... **смердить гарячим, розтрибушеним болотом** [4, с. 446]. Автори колективної монографії "Словотвір сучасної української літературної мови" виділяють кілька значень цього дієслівного форманта в українській мові – просторове, об'єктне й часове [6, с. 265]. Простежимо семантику дієслівних основ, від яких утворюються ці форми. Так, у словосполученні **розбитий танк** [3, с. 488] дієприкметник мотивується дієсловом dokonаного виду **розбити**, яке має значення "ударом, тиском розділяти що-небудь на частини, розбивати на частини, шматки" [8, с. 603]. Можемо констатувати, що префікс **роз-** у названому дієприкметнику має об'єктне значення, позаяк він указує на розчленування предмета (*танка*), його зруйнування. Емоційний стан персонажа передають словоформи з названим афіксом в авторських характеристиках, порівняймо: ... **а він** [Світличний – С. Ш.] **ось тут, розбентежений, біля палатки** [3, с. 501]. Метафоричного значення набуває дієприкметник-епітет, мотивований дієсловом **розбурхати**, ужитим у переносному значенні "викликати посиленний прояв, збудження яких-небудь почуттів, думок" [5, с. 619]: **на розбурханих передвиборних мітингах** [4, с. 431]. Цікавим є метафоричне словосполучення **розвихрений ліс темних, вузлуватих, натруджених рук**, порівняймо в мікроконтексті: ...її [Ілонку] **оце підняв і несе над собою розвихрений ліс темних, вузлуватих, натруджених рук** [3, с. 488]. Епітет **розвихрений** передає емоційне сприйняття героїнею (дівчинкою Ілонкою) святкової процесії односельців, об'єднаних радістю визволення. Ця форма утворена від дієслова **розвихрити**, яке має таке

значення: "Розтріпати, розметати в різні боки" [8, с. 631]. Стилістемі **розтріпаний, розкудланий, розпатланий**, позначені експресивним потенціалом, виступають промовистими художніми деталями портретної характеристики героїв. Отже, пасивні дієприкметникові форми з префіксом **роз-**, який має об'єктне, просторове й часове значення, в ідіостилі О. Гончара стають вербальними компонентами фрагментарних художніх описів та внутрішніх монологів, що репрезентують мінливі суб'єктивні враження, відчуття й психічний стан персонажів.

Номінативну й інформативну функцію в аналізованих текстах, які репрезентують ранній період творчості письменника, виконують пасивні дієприкметники із суфіксами **-н- (-ен-, єн-), -т-** у ролі атрибута, як-от: *Поперед веселої процесії поважно ступають **заклочані** коні, **запряжені** в дерев'яного воза... Зверху на бочці красуються **загримовані** дівчатка, **наряджені** в білих русалок...* [3, с. 487–488]; *Під хатою ... завзято чистив свої **потріскані** чоботи сержант Лошаков* [3, с. 481]. Унаслідок метафоричного перенесення такі дієприкметники виконують роль епітетів і виступають потужним образотворчим засобом. Деякі з них передають психічний стан героя, скажімо: *Почував, як увесь, кожною клітиною росте, кудись підіймається, наскрізь **пройнятий** струмом незвичайної енергії, **заполонений, заворожений** потужною красою співу* [3, с. 499].

Для конкретизації зорових образів та передання емоційних переважань персонажів О. Гончар використовує пасивні дієприкметники в предикативній функції, наприклад: *А обличчя ті були **перепуджені й замкнуті**, як і раніше* [3, с. 477]; *Він [місток – С. Ш.] **низько настелений** через якесь зовсім обміліле озерце* [4, с. 447]; *Її очі ясновологі, карим сонцем **налляті**...* [4, с. 429]; *Ми майже **розчаровані*** [4, с. 446]; *Він уже блідий, **змучений** до краю* [3, с. 479]. Саме в таких реченнях дієприкметники найбільш повно реалізують свої дієслівні ознаки – процесуальність і темпоральність. Вони мотивовані твірними основами доконаного (рідше – недоконаного) виду.

Характерною рисою художнього мовлення О. Гончара є активне використання дієприкметників минулого часу в описових текстових фрагментах. Так, подаючи портретну характеристику персонажів, автор зосереджує увагу на важливих деталях зовнішності, скажімо: ***Розпатлана, задичавлена**, вона зіщулилась і ще більше прискорила ходу* [4, с. 432]; *... його [Лукичеве – С. Ш.] **засмагле, покраяне** глибокими борознами обличчя стає тугим та червоним, як перець* [3, с. 482]; *Лукич **сміливо** намілює свої **затверділі**, міцно **стиснуті** рубці* [3, с. 482]; *Дружно задзвеніли келихи в **натруджених** темних*

селянських руках [3, с. 486]; Темною **скарлюченою** рукою незнайо-
мець голосує нам [4, с. 438]; **Прострілений, закриваєлений** чобіт,
наспіх **перетягнута** ременем нога, **виявлена** в пилюці міська
цукерка ... [3, с. 491]; Ілонка **напруженим** зором оглядає плантації ...
[3, с. 491]; ... **ці зрошені** жнив'яним потом, **напіввідкриті, напівого-**
лені перса... [4, с. 426]; ... **боєць** лежить на винограднику **затоптан-**
ний, поглумлений, з перерізаним горлом... [4, с. 427]; ... **неголений,**
без ременя... Ларисин коханець [4, с. 430]; ... **зайшов** до землянки
понурий, з **опущеними** вусами [4, с. 234]; ... **покашляв і, втягнувши**
голову в кістляво підняті плечі, **присів** скраю [4, с. 234]; ... **стоїть**
його артилерист без ременя, в безмедальній, **непідперезаній**
гімнастерці [4, с. 234]. У портретному описі "**Ошарпаний, закудла-**
ний, він відповзав **якось розлючено й нервово, ... дівча** виразно ба-
чило його смертельно бліде, **гидко перекошене** обличчя" [3, с. 493]
дієприкметники виступають експліцитними маркерами персонажа
(фашистського окупанта). Нанизування в одному мікроконтексті
кількох дієприкметникових форм допомагає авторові створити дина-
мічний опис зовнішності персонажа. Нагромадження однотипних
синтаксичних конструкцій (відокремлених непоширених і поширених
однорідних означень, виражених одиничними дієприкметниками та
дієприкметниковими зворотами) у портретній характеристиці не лише
увиразнює художній образ, а й ритмізує прозове мовлення. В аналі-
зованому контексті експресивні дієприкметники набувають конотації
зневажливості. Завдяки цим морфологічним засобам передано суб'
'єктивне сприйняття особи головною героїнею Ілонкою, відтворено
її ставлення до ворога. У портретах персонажів конота-темами най-
частіше стають дієприкметники-епітети до лексеми **очі**, порівняймо:
*Щось інше світилося з глибини аж **присмучених, карим сонцем***
***наллятих** очей...* [4, с. 426]; ... *широко **відкритими** очима, їх*
наллятою** яснотою мовби дякувала* [4, с. 427]; *І скалками **примру-
***жених** очиць дрібнозубий допитувач проймає Діденка* [4, с. 428];
*І очі його, **усміхнено-примружені, невідступливі, змусили** Ольгу*
зашарітись [4, с. 478].

Переважно для номінації світу використано дієприкметники в
описах природи, порівняймо: *Коли дим розплився, він побачив над*
*собою синю яснуню недосяжного неба і **обсманене, розщеплене***
верхів'я дерева [3, с. 476]; *Ліворуч, удалині, сіріє могутня гора,*
***облямована** чагарниками* [3, с. 488]; ***Нагріта** млосна тиша,*
мерехтливе повітря, таємнича клубкувата зелень безкраїх вино-
градників [3, с. 489]; ... ***збудований** вітром очерет придорожній*
наші очі бачать [4, с. 442]. Завдяки нанизуванню таких форм пись-
менник створює довершений пейзажний малюнок.

На особливу увагу заслуговують дієприкметникові форми, не зафіксовані в лексикографічних джерелах української мови. На них звертали увагу й інші автори. Скажімо, С. Головащук у статті "Позасловникова лексика в творах Олесея Гончара" досліджує використання слів, яких немає в загальномовних словниках. Мовознавець пише: "Як свідчить лексична картотека Інституту мовознавства АН УРСР, деякі вживані О. Гончаром слова подібуються і в інших українських письменників – його попередників та сучасників, напр.: *виклятий, заблокований, задріманий, закушаний, пригорблений, прижурений, прикіптюжений, прорешечений, розджоганий, розлеглий, розраний, роз'яснений, скублений, стоклятий*" [2, с. 34]. Дослідник зауважує, що в мові перглянутих творів дуже багато дієприкметників, утворених від зафіксованих у словниках дієслів: *вбережений, виникаючий, відболілий, відлітаний, відшумілий, владнований, втишений, гуртуючий, долетілий, єднаючий, ждучий, замикаючий, занедужалий, занишклий, засліплюючий, здмухнутий, зреалізований, налетілий, наринувий, настренчений, нахолонулий, перенервований, позбільшуваний, поменшалий, порозмиваний, придимлений, приховуваний, промайнулий, прорешечений, ринучий, таранячий*; від дієслів, яких у словниках не виявлено: *вибухнутий, виідеалізований, вкомпонований, джухкаючий, завузлований, загерметизований, закушаний, замазучений, замотузований, запаркований, засмаглялений (засмагельований), зацухлий, звандалізований, звідчаєний, змаленілий, зоднаковілий, накліоцаний, наметикований, нафантазований, нафільмований, осамотнілий, підцьвохнутий, розбрызклий, розіскрений, розлеглий, розпилюжений, розтеклий, скомбайнований, скушпелений, схнюплений*. На думку С. Головащука, навіть побіжний перегляд таких похідних утворень переконує, що переважній кількості з них місце в загальномовних словниках: "Відсутність їх у словниках зумовлена, очевидно, давньою словникарською традицією не поміщати слів, не виявлених ні в попередніх лексикографічних працях, ні в лексичній картотеці. У даному разі ця традиція відіграла не найкращу роль" [2, с. 35].

Непродуктивними в аналізованому матеріалі є активні дієприкметники, які виражають ознаку предмета щодо виконуваної ним дії. Серед них переважають форми, утворені від дієслів минулого часу за допомогою суфікса *-л-*. Із семантичного погляду вони частіше виражають ознаку за фізичним, емоційним або психічним станом, виступають промовистою деталлю портретної характеристики персонажа, як-от: ... *при зісохлому обличчі* [4, с. 442]; ... *прояснілі*

обличчя [4, с. 440]; *Небритутий, закіптюжений, **схудлий**, пильно проводжав їх очима...* [4, с. 277]; *Старшина передихнув, витер **спітнілий** лоб...* [3, с. 497]; *Ні, це була не робота, це був якийсь бенкет будування, віртуозна творчість **зголоднілих** за працею рук* [3, с. 495]; *Ноги **загорілі** блищать* [4, с. 425]; *І ось уже видно руки **загорілі*** [4, с. 425]; *... вибіжу з цеху мокрий, **розгарячений** та голову під холодний кран ...* [4, с. 439]; *... кажуть вони [люди – С. Ш.] і зостаються стояти на місці, знову позадиравши в небо **прояснілі** свої обличчя* [4, с. 440]. Рідше такі дієприкметники увиразнюють пейзажний малюнок, допомагаючи створити зоровий чи нюховий образ, порівняймо: *Зелень поступово притьмарювалась, де-не-де вже почали проступати на ній **прибляклі**, іржаві плями* [3, с. 282]; *Нарівні з вікном тьмяно білили припорошені пилом **розквітлі** акації* [3, с. 283].

Активні дієприкметники теперішнього часу, які не становлять у сучасній українській мові регулярних віддієслівних утворень, притаманні ідіостилю О. Гончара, порівняймо: *палаючі уста* [4, с. 429], *м'яка **оживаюча** весна* [3, с. 473], *Гуменний... ледве стримував у собі **закипаюче** роздратування* [3, с. 472]; *... Ілончин батько, **всеміючий** рукатий коваль Штефан, курить щовечора з комендантами запашні тютюни...* [3, с. 481]; *... **жадаюча** розвага Ілонка* [3, с. 484]; *... юна душа запалювалась бажанням... долучитись і своїм голосом до могутньо **співаючих** полків* [3, с. 499]; *він сам уже мовби ставав її **текучою** часткою* [3, с. 499]; *... тиша гірська народжує ледь чутний, ласкаво **пливучий** спів* [3, с. 501]; *Відтепер щоранку гомонітиме **оживаючий** степ, пройнятий бархатною музикою моторів* [4, с. 275]; *... в цій зоні біжать над низами перші радісні тіні, **передуючі** дощеві ...* [4, с. 288]; *І, викликаючи по черзі далекі, **тонучі** в спеці бригади, Зоя, не тямлячись, починає ділитися з ними своїм багатством* [4, с. 289]; *... голосно, міцно позіхнула, дивлячись на **рожевіючий** схід* [4, с. 290]; *... в'їжджає в **палаюче** літо* [4, с. 425]; *... загадковий табун **вируючого** птаства* [4, с. 441]; *... дивився на **співаючих** людей* [4, с. 441] і поряд письменник уживає спільнокореневий до дієприкметника прикметник, який називає не процесуальну, а статичну ознаку предмета: *співуча рідня* [4, с. 441]. Це свідчить про те, що О. Гончар ураховує семантичні відмінності власне прикметникових і віддієслівних форм і свідомо надає перевагу активним дієприкметникам.

Субстантивовані дієприкметникові форми, ужиті в художньому мовленні малої прози О. Гончара, репрезентовані одиницями, які внаслідок повної (узуальної) або неповної (відносної) субстантивації

зазнали семантичних змін (утратили процесуальність ознаки й набули предметного значення) та граматичних перетворень (утратили дієслівні категорії часу, виду, стану), наприклад: **ув'язнений, пережите, засуджений**. Порівняймо аналізовані одиниці в мікроконтекстах: *Зараз я доскажу вам усе **недосказане** тоді* [3, с. 469]; **Засуджений** мовчав, понурившись [4, с. 235]; ... *симпатії солдатські цілком на боці **ув'язненого*** [4, с. 429]; ... *хіба ж просто забути **пережите*** [4, с. 429]. Субстантивуються не лише форми пасивного, а й активного стану (**розводящий, загиблий**), як-от: ... **розводящий** на зміну одним *вартовим* **приводить інших, щодалі суворіших** [4, с. 430]; ... *щоб разом із цивільними, родичами **загиблого** взяти участь в цьому останньому ритуалі* [4, с. 234]; *Над бойовищами, над **полеглими**, над тишею вічних спочинків кудись на інші озера летять* [4, с. 438]. Помічено й okazіональну (тимчасову, синтаксичну) субстантивацію, унаслідок якої дієприкметникові лексеми вживаються як іменники неусталено, набуваючи субстантивованих значень лише в певному контексті, а поза ним функціонують як звичайні дієслівні форми, наприклад: ... *під час війни на **окупованій партизанам** допомагає* [4, с. 439].

Характерною рисою мовотворчої індивідуальності О. Гончара є активне використання іменників з абстрактним значенням, які утворені від основ пасивних дієприкметників минулого часу, рідше – від основ активних дієприкметників минулого часу за допомогою суфікса **-ість**, як-от: **згорьованість** [4, с. 429], **потемнілість** [4, с. 436], **стривоженість** [4, с. 437], **скаламученість** [4, с. 438], **незвіданість** [4, с. 443], **обмеженість** [4, с. 468], **зраненість** [4, с. 473], **успокоєність** [4, с. 472], **обвітреність** [4, с. 478], **присмученість** [4, с. 445] тощо. Дослідники-дериватологи зазначають, що "утворення від неад'єктивованих дієприкметників мають лексико-семантичне значення стану, від ад'єктивованих – набувають значень якості або властивості" [6, с. 114]. Більшість таких іменників мотивовані дієприкметниковими основами, утвореними від дієслів, що позначають психічний стан персонажа.

Отже, дієприкметники виступають важливим морфологічним складником художнього мовлення малої прози О. Гончара. В аналізованих текстах переважають дієприкметники пасивного стану доконаного виду, які виконують атрибутивну й предикативну роль, що відбиває загальномовну тенденцію їх використання. Крім узуальних, виявлено okazіональні дієприкметникові форми, притаманні мовотворчості О. Гончара. З'ясовано, що окремі з них мотивуються дієсловами, які не зафіксовані в загальномовних словниках. Аналіз

цілісних текстових структур показав, що більшість дієприкметників набувають різноманітних конотацій і стають стилістемами. Володіючи значним прагматичним потенціалом, вони виконують номінативну, експресивну та естетичну функції у відображенні індивідуально-авторської картини світу. Досить висока частотність аналізованих одиниць, які відзначаються різноманітною гамою текстового вживання, дозволяє кваліфікувати дієприкметник як функціонально-стилістичний засіб індивідуального стилю О. Гончара, використання якого зумовлене авторською інтенцією. Специфічною ознакою художнього мовлення письменника є активне використання дієприкметникових форм у художніх описах та внутрішніх монологах, де вони передають мінливі суб'єктивні враження, відчуття й психічний стан персонажів.

Література

1. Гнатюк Г. М. Дієприкметник у сучасній українській літературній мові. Київ: Наукова думка, 1982. 248 с.
2. Головащук С. І. Позасловникова лексика в творах Олесь Гончара. *Мовознавство*. 1988. № 6. С. 32–40.
3. Гончар Олесь. Твори: в 6 т. вст. ст. В. В. Фещенка. Київ: Дніпро, 1978. Т.1. 502 с.
4. Гончар Олесь. Твори: в 6 т. вст. ст. В. В. Фещенка. Київ: Дніпро, 1978. Т. 5. 502 с.
5. Словник української мови: в 11 т. / ред. кол.: І. К. Білодід та ін. Київ: Наукова думка, 1970–1980.
6. Словотвір сучасної української літературної мови: монографія / відп. ред. М. А. Жовтобрюх. Київ: Наукова думка, 1979. 406 с.

References

1. Hnatyuk H. M. Diyeprykmetnyk u suchasniy ukrayins'kiy literaturniy movi. Kyiv. Naukova dumka, 1982. 248 s.
2. Holovashchuk S. I. Pozaslovnykova leksyka v tvorakh Olesya Honchara. *Movoznavstvo*. 1988. №6. S. 32–40.
3. Honchar Oles'. Tvory: v 6 t. T.1 / Oles' Honchar, vst. st. V. V. Feshchenka. Kyiv. Dnipro, 1978. 502 s.
4. Honchar Oles'. Tvory: v 6 t. T. 5 / Oles' Honchar, vst. st. V. V. Feshchenka. Kyiv. Dnipro, 1978. 520 s.
5. Slovyk ukrayins'koyi movy: v 11 t. / red. kol. : I. K. Bilodid ta in. Kyiv. Naukova dumka, 1970–1980.
6. Slovotvir suchasnoyi ukrayins'koyi literaturnoyi movy: monohrafiya / vidp. red. M. A. Zhovtobryukh. Kyiv. Naukova dumka, 1979. 406 s.

Шевченко С. П.

асистент кафедри методики преподавания украинского языка и литературы
Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

Актуализация форм причастия в художественной речи О. Гончара

В статье рассматриваются причастные формы, использованные в художественной речи малой прозы О. Гончара, анализируются их семантические, формально-грамматические и стилистические особенности. Прослеживаются тенденции употребления пассивных и активных форм в текстовых фрагментах различных типов информативности. Характеризуются окказиональные причастные формы, присущие художественной речи О. Гончара. Определяется, что некоторые из них мотивируются глаголами, не зафиксированными в словарях. Анализируется роль причастия как важного функционально-стилистического средства индивидуального стиля писателя.

Ключевые слова: причастие, активные и пассивные формы причастия, индивидуальный стиль, окказионализм.

Shevchenko S. P.

The assistant of the department of methodology of teaching Ukrainian language and literature, Nizhyn Mykola Gogol State University

Actualization the forms of the participle in the artistic movement of O. Gonchar

The article analysed the form, which is used in the artistic movement in the small prose of O. Gonchar, semantic, formally-grammatical and stylistic peculiarities. The direction of the use of passive and active forms in textual fragments of various types of information. Occasional participle word forms, which is inherent in the language formation of Oles Gonchar are found. Found out that some of them are motivated by verbs, which are not fixed in the general dictionaries. The role of the participle of an important functional and stylistic method has been assigned to the writer.

Keywords: participle, passive and active forms of participle, individual style, occasionalism.